Эхэ һайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гаранз

Бүгэдэ арадай газетэ

1995 ФЕВРАЛЬ 15

Хабарай түрүү шара бар һарын 15 СРЕДА

Гарагай 4 № 29 (19123) Газетын сэн Хэлсээтэ сэ..

Правительствын хүдэлмэриин долоон хоног

Энэ долоон хоногто Буряад Республикын Ой модоной аймахын болон Элүүрые [illegible] министерствэнүүдэй коллегинүүдэй үргэдхэгдэгэ заседаниинууд үнгэрбэ, нёдондо жэлдэ эдэ [illegible]нуудта ямар ажал [illegible]гын хэгдэһые хаража [illegible], гараад байһан жэлдэ [illegible] зургаануудай хүдэлмэ[illegible] программануудые ха[illegible] байна.

[illegible]ай республикын Гадаа[illegible]омическа холбооной [illegible]сорондын харилсаа[illegible]инистерство эд зөөри [illegible]аа худалдажа аба[illegible]ри хогшол газаашань [illegible] худалдадаг пред[illegible]удай хүтэлбэрилэг[illegible] зүблөө үнгэргэхэ.

[illegible]ад Республикын Пре[illegible] Л. В. Потапов ху[illegible]асуудалнуудаар эрхэ[illegible]ургажа абалгаар энэ [illegible] хоногоо эхилбэ. [illegible]улзалганууд удаада[illegible]он хоногто үргэлжэ[illegible]хээр хараалагдана. [illegible]ь юуб гэхэдэ, рес[illegible]ын толгойлогшотой [illegible] хөөрэлдэхэ хараатай [illegible]нууд шухала харюу [illegible]лдаагүй бшуу.

[illegible]ршэлэн Л. В. Пота[illegible]россин энэ нэгэдэ[illegible]лэй президент А. Ф. Дьяков түрүүтэй «Россин ЕЭС» гэдэг РАО-гай делегацитай уулзаа. Буряад ороной түлишын-элшэ хүсэнэй комплексые хүгжөөлгын асуудалнууд тухай бүтэмжэтэй, үнэн сэхэ хөөрэлдөөн болобо. Тусхайлбал, элшэ хүсэнэй тарифууд болон Улаан-Үдэдэ 2-дохи ТЭЦ-эй барилгые үргэлжэлүүлхэ тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

Германиин фашизм болон Японой милитаризмые һамна бута сохижо. Агууехэ Илалта туйлагдаһаар 50 жэлэй ойдо бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ талаар республикын эмхидхэлэй комитедэй эзлжээтэ заседани Буряад Республикын Президентын түрүүлэгэ доро гурбан гаргата болобо.

Удаань Л. В. Потапов бюджедэй олзо оршын хубиие дээшэлүүлхэ талаар тэрэнэй хүтэлбэриддэг республиканска комиссиин эзлжээтэ заседани үнгэргөө.

Энэ долоон хоногто Буряад Республикын Президент Федерациин Советдэй болон Гүрэнэй Дүүмын хамтын заседанида хабаадахаяа Москва ошохо юм. Россин Федерациин Президент Б. Н. Ельцин Федеральна Суглаанай хоёр палатада хандаһан жэл бүриин хандалга-бэшэгтэйгээр энэ заседани дээрэ үгэ хэлэхэ.

Гүрэнэй байгуулалтын ба нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын асуудалнуудаар бүхэроссин семинар гарагай зургаанда Москвада зарлагдаха. Манай Республикын түлөөлэгшэд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадаха юм.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **М. А. Спасов** али бүхы харилсаанай талаар Россин-Монголой Правительствануудхоорондын комиссиин эзлжээтэ заседаниин хүдэлмэридэ хабаадаһанаа Улаан-Баатарһаа бусажа ерээд, тэрэнэй толгойлдог Правительственна урьһаламжын комиссиин заседани үнгэргэхэ. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг министерствэнүүдэй, албан зургаануудай ба предприятинуудай ажал ябуулга шэнжэлэгдэхээр хараалагдана.

Засагай федеральна зургаануудай болон Буряадай гүрэнэй засагай гүйсэдхэхэ зургаануудай хоорондо эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ амяарлаха, ажал ябуулганууда эрхилхэ талаар договорой болон хэлсээнүүдэй проектнүүдые Москвагай түлөөлэгшэдтэй хамтаараа бэлдэжэ байһан министерствэнүүдэй, албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй ажал ябуулганууды залан хүтэлбэрилхэ хүдэлмэрээ Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо **А. Н. Жильцов** үргэлжэлүүлхэ байна.

Спиртын ба архи дараһанай заводуудые һэльбэн шэнэлхэ, эдэнэй гаргадаг продукцида сэнгүүдые тогтоохо асуудалнуудые А. Н. Жильцов хаража үзэхэ юм. Гадна Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо республикын экономикын гол проектнүүдые бэлдэхэ хүдэлмэри толгойлхо.

Республикын Правительствын түрүүлэгшын орлогшо **Л. П. Табалаев** үргэн олон асуудалнуудые хаража үзэхэ, эдээн тушаа шиндхэбринүүдые абаха байна. Тусхайлбал, эдэмнай республикын хүдөө нютагуудай хүн зонние худалдаа наймаанай талаар хангаха, дүүргэгдээгүй байрын гэрнүүдэй барилга түргэсхэхэ, байрын гэрнүүдые барилгада мүнгэ һомолхо асуудалнууд болоно бшуу. Промышленна политикын, олзын хэрэг эрхилэлгын талаар советдэй болон промышленнигууд ба олзын хэрэг эрхилэгшэдэй холбооной хамтын заседани үнгэргэдхөөр хараалагдана.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо **Н. А. Астапенко** гүрэнэй зөөри эрхилэлгын асуудалнуудые хаража үзэхэһөө гадна, «Улаан-Үдын авиационно завод» гэжэ акционернэ бүлгэмдэ, «Буряад-Венгер» гэһэн хамтын предприятида хүрэхэ, мүн промышленна предприятинуудай объектнүүдые хамтаараа ашаглаха тухай хэлсээгээр зүблөө үнгэргэхэ байна.

Буряад Республикын Конституцитай (Үндэһэн хуулитай) зохилдуулагдан, Буряад Республикын Правительствада хүсэндөө байһан нормативна актнуудые зохёохо, нарижуулан һайжаруулха хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэнэ.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

«АМИДЫ МӨНДӨ ЕРӘҺЭНДӘӘ БАЯРТАЙБДИ»

Чечен Республикада үүдхэгдэһэн дайн байлдаанай газарнуудта богони саг соо алба хэһэн манай республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын бүлэг хүдэлмэрилэгшэд тоонго нютагаа бусажа ерэбэ.

Буряад Республикын МВД-гэй хүтэлбэрилэгшэд уулзалга эмхидхэжэ, республикын телевидени болон радиогой компаниин, редакцинуудай журналистнуудтай пресс-конференци үнгэргэбэ.

МВД-гэй министрэй нэгэдэхи орлогшо, дотоодын албанай полковник В. В. Харханов уулзалга нээжэ, Буряад Республикаһаа Чечен Республикада алба хэһэн бүлэгые хүтэлбэрилһэн командирта үгэ үгэбэ.

— Манай республикаһаа 21 хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн түрүүшын бүлэг Чечен Республика эльгээгдэһэн байгаабди. Бидэнэр эндэ байха үедөө Грозно хотын үйлсэ талмайнуудта элдэб ааша гаргадаг бандидуудтай тэмсэл хэжэ ерэбэ гээшэбди. Хэнэйтнайшье мөдөһээр, эндэ алба хэхэнь хүндэ байгдаа .Грозно хотодо байрлахадаа өөһэдөө эдеэ хоолоо бэлдэдэг, гал носоожо дулаасадаг байгаабди. Хоёрдохинь гэхэдэ, чечен арадай ажабайдалые гуримшуулхын тула бандидуудые барихын, тэдэнэрэй хэрэглэдэг буу, зэбсэг хуряахын тула ехэхэн тэмсэл хэгдээ гээшэ. Юу хэлэхэб даа, дайн байлдаанай газарга хэды ехэ һандарал болоноб. Харахада хайратай, хэлэхэньшье хүндэ ха. Гэр байрагүй үлэһэн бага үхибүүдтэй эхэнүүд, үбгэд, хүгшэд... Эндэ байха үедөө нэгэмнай хүл руугаа буудуулжа шархатаа. Госпитальдо аргалуулжа байна. Һаяар нютагаа бусажа ерэхэ юм.

Саашадаа манай республикаһаа Чечен руу хүбүүднай ошохо гү?—гээд журналистнуудай асуухада: — Би мөдөнэгүйб, һаял ерэбэ гээшэбди,—гэжэ үгэ хэлэгшэ харюусаба.—Энэ асуудал манай республикын хүтэлбэрилэгшэд шиндхэнэ ха юм.

— Бидэнэр Россин Федерациин мөдэлэй һэн тула, тэндэһээл захиралта абтаа бол, эльгээдхээр нэгэ бүлэг бэлэн болонхой,—гэжэ нүхэр Харханов харюусана.

— Бидэнэр урдаа табигдаһан даабаринуудаа дүүргэжэ, амиды мөндэ гэр бүлэдөө бусажа ерэһэндээ баяртайбди,— гэжэ тус бүлгэмэй командир үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ һэн.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уулзалгын үедэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТОБШОХОНООР...

[illegible]ргэжэ абахынь зүб-

* * *

[illegible] хүлһэ удаан түлөө[illegible]ан дээрэһээнь ак[illegible] «БАМтоннель[illegible]үлгэмдэ бүһалгаан[illegible]хэлэй байдал то[illegible]ой, «Материальна үй[illegible]ин шэглэлтэй пред[illegible]удай мүнгэн һан[illegible]далые һайжаруулха [illegible] Буряад Республикын [illegible] Хуралай тогтоолтой [illegible]лан, республикын [illegible]ата оруулха түлбэ[illegible] үдаарулһанайнь түр[illegible]огдоһон яла түлэхэ [illegible] акционернэ бүлгэмдэ [illegible]лгодоһон болзорые [illegible] 1 хүрэтэр хойшо[illegible]ө үдай захиралта рес[illegible]ын Правительство [illegible] байна. Тиигэжэ [illegible]приятинуд счедто байгша [illegible] кварталда оро[illegible]нгүй 30 процентые [illegible]дэнэй талаар үри [illegible] тула хэрэглэхээр [illegible]лэб.

* * *

[illegible]ой пассажир бү[illegible]метр зайда ябаһа[illegible]лөө 60 түхэриг[illegible]шэ, харин Холын [illegible] нютагуудтал [illegible] байдалтай газарта [illegible]өө ехэ бэшэ мүн[illegible] ёһотой, гэһэн хо[illegible]дархи маршру[illegible]ирнүүд ба ашаа [illegible]арлагдаһан тариф [illegible]ной газар дээрэ [illegible], али үгрэнэй мэ[illegible]аань дүлдыг[illegible] автотранспортна [illegible]ийнүүдта ха[illegible] республикын [illegible]ын захиралтаар [illegible] Муниципальна [illegible]удай мэдэлдэ [illegible]шадархи марш[illegible]даг автобусуудай [illegible]алхадаа, респуб[illegible]нүүд болон аймаг[illegible]ргаануууд хэмжээ[illegible]дошолуулха эр[illegible]

* * *

[illegible]багатай ба олон [illegible]үлэнүүдтэ буян [illegible] хол эмхидхэ[illegible]ула республикын [illegible]өһэнэй бүлгэмэй [illegible] Правительствын [illegible]р 30 миллион тү[illegible]омологдоо.

* * *

[illegible]ыкын байгааличе [illegible]шэд мартын 16-да [illegible]конференци дээрэ [illegible] хамгаалха талаар [illegible]ргүй асуудалнуудта [illegible]дорхойгоор хөөрэлдэ[illegible]ай болобо.

[illegible]ын хүүгэдэй 1-[illegible]анда байдаг 3-тай [illegible] дахяад эжытэй, [illegible]болоо. Энэ басаганай [illegible]ийн хүндэ үбшэнүүд[illegible]дэһэн хадань үри [illegible] абаха дуратайшуул [illegible] ёһотой гэжэ ha[illegible] һэн.

[illegible] США-гай эрхэ[illegible] Барбара Мария Ре[illegible]энэ басагые хүмүү[illegible]ба эмшэлхэ бэрхэ[illegible]дэ айнгүйгөөр үр[illegible]абаһан байна. Буряад [illegible]ын Правительство

Буряад Республикын Правительствын түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо М. А. Спасовай ударидалга доро түс конференци үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитет байгуулагдаа.

* * *

Предприятинуудай дорой-тон һалаһанһаа боложо, республикын зарим хотонуудта аймагууд түгшүүрилтэй байдалда орожо магадгүй, доройтожо һалаха туйлдаа хүрэһэн, тиигэжэ олон зонние ажалгүй үлөөхэдөө болохо гэжэ тодорхойлгдоһон предприяти болон эмхинүүдэй финансово-экономическа байдалые һарын туршада шэнжэлжэ үзэхэ гээд республикын Правительство хотонуудай болон аймагуудай захиргаануудай гулваанарые уялгалаа. Тиихэдээ шахардуу шанга саг ба социальна хангалгаар лаб найдуулха арга боломжонууд тодорхойлогдохо болоно. Мүн олоной хабаадалгатай нинитын ба саг зуурын хүдэлмэри ябуулха хэмжээнүүдые ба гуримые тодорхойлхо хэрэгтэй гээд энэл захиралтаар заагдана.

* * *

Буряадай республиканска аптечнэ баазын худалдалгын ба хангалгын нэмэлтэ сэнгүүдые, мүн түхэл янзаһаань дулдыдангүйгөөр хүдөөгэй аптекэнүүдтэ нэмэлтэ сэнгүүдтэ тодорхойлогдоһон налогые харада абан, эм дом, медицинын зүйлнүүдые ба нюдэнэй шэлнүүдые эльгээдэг предприятинуудай оптово сэнгүүдтэ худалдаа наймаанай нэмэлтэ сэн 50 процентһээ дээшэ байха ёһогүй гээд республикын Правительствын тогтоолоор тодорхойлогдоо. Холын Хойто зүгэй нютагуудта болон тэдээндэ адлирхуу байдалтай газаануудта энэ нэмэлтэ 75 процент хүрэтэр дээшэлүүлэгдээ. Улаан-Үдэ хотодо худалдаа наймаанай нэмэлтэ сэнгүүдые 35 процентээр хизаарлагдаһан байна.

«Медицинын промышленностиин хүгжэлтые гүрэнэй талаһаа дэмжэхэ болон зонние, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудые эм домой хэрэгсэлнүүдээр ба медицинын зүйлнүүдээр хангалгые һайжаруулха тухай» Россин Правительствын Тогтоолтой тааралдуулан, тус документ баталан абтаа.

* * *

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ унаһан Буряад ороной сэрэгшэдэй Дурасхаалай дэбтэр хэблэн гаргаха гаргашануудай сметэ 250 миллион түхэригөөр баталагдаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ мүнгөөр хангаха ёһотой байһые хараада абан, Правительствын захиралтаар Дурасхаалай дэбтэрэй редколлегидэ 105 миллион түхэриг нэмэжэ һомологдоһон байна.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

ХАРГЫ ЗАМДА ЯБАХА ХҮНГЭЛЭЛТЭНҮҮД

Социальна хамгаалгын республиканска 1995 оной бүлэг программые Социальна талаар хамгаалгын министерство иигэжэ тайлбарилна.

1. Түмэр замай, агаарай, автомобильна, уһан далайн транспортда 50 процент хүнгэлэлтэтэйгөөр ушаадахи хүнүүд ябаха эрхэтэй гэбэл:

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай инвалидууд болон тэрэ дайнда хабаадагшад;

фашис концлагерьнуудта хуулиин һаһа хүсөөдүйдөө байһан хүнүүд;

дайнда уһаһан сэргэшэдэй түрэлхид болон һамгад;

блокадада орохон Ленинградта тэрэ үедэ ажаһуулһан хүнүүд.

2. Түмэр замай транспортаар жэлэй 1 дахин түлөөһэгүйгөөр ябаха эрхэтэйшүүл гэбэл:

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай инвалидууд.

3. Түмэр замай транспортаар жэлэй 1 дахин түлөөһэгүйгөөр ябаха, түмэр замгүй газарта жэлдээ 1 дахин 50 процент хүнгэлэлтэтэйгөөр агаарай, автомобильна транспортаар ябаха эрхэ удаадахи хүнүүдтэ олгогдоно гэбэл:

Холын Хойто зүгэй нютагуудта ажаһуудаг политическэ хашалга хамалганда орохон аад, сагааруулагдаһан хүнүүд;

Чернобылиин АЭС-эй аюулай үедэ хохидоһон хүнүүд.

Харгы замда ябажа ерэһэнэйнь һүүлээр пенси түлэдэг зургаануудта мүнгыень түлэхэ юм.

4. Октябриин 1-һээ майн 15 хүрэтэр түмэр замай транспортаар, харин түмэр замгүй нютагуудта агаарай, автомобилиин транспортаар 50 процент хүнгэлэлтэтэйгөөр ябаха эрхэтэй гэбэл:

I ба II бүлэгэй инвалидууд, 1 бүлэгэй инвалидые үдэшэжэ ябаһан хүнүүд;

16 наһа хүсөөгүй инвалид хүүгэд;

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшад;

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай инвалидууд.

5. Түмэр замай транспортаар, харин түмэр замгүй нютагуудта агаарай, автомобильна транспортаар 50 процент хүнгэлэлтэтэйгөөр жэлдээ 1 дахин аргалуулдаг газар хүрэтэрөө ба һөөргөө ябаха эрхэ удаадахи хүнүүдтэ олгогдоно гэбэл:

16 наһа хүсөөгүй инвалид хүүгэд болон Элүүрые хамгаалгын министерствын зууршалгаар аргалуулха (амарха) газар хүрэтэрнь тэдэнние үдэшэжэ ябаһан хүнүүд (түрэлхидэй нэгэниинь, эрэмдэг үхибүүе аргалхаар даажа абаһан хүн).

Харгы замда ябажа ерэһэнэйнь һүүлээр пенси түлэдэг зургаанууд мүнгыень түлэхэ.

Февралиин 11-нэй субботын үдэшэ республикын Граждан обороныи ба онсо байдалай талаар комитедэ һүжэржэ магад экологическа аюул тухай мэдээсэл оробо. Тус албан зургаанай, мүн Гидрометцентрэй, Буряад Республикын Экологиин ба газарай гүндэхи баялигуудые ашаглалгын талаар гүрэнэй комитедэй хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн бүлэг аюулта ушаралдай болоһон газар тээшэ яаралтайгаар ошоһон байна.

АЮУЛ САРАГДАБА

Тодорхойлбол, Баргажанай нефтебазын бензовозой жолоошон Горячинскһаа долоон километрэй газарта мүльһэтэһэн харгы дээрэ автомобилыа жолоодожо бирангүй, хүмэриһэн байна. Цистернэһээ бензин адхараа. Гэбэшье хүн гэмэлтээгүй. Галшье болоогүй. Зүгөөр гэнэ усалай Байгалтай зэргэлээд болоһон тула хабаатай албан зургаануудай мэргэжэлтэд түргэн аад, эбтэй эетэйгээр хүдэлжэ, нефтепродуктнууд далай руу сохом орохогүй гэжэ элирүүлбэ. Юундэб гэхэдэ, далайн эрье хүрэтэр холошог гэхэ гү, али нэгэ километр хүрэхэгүйхэн байгаа. Тиигээдшье бензовозой хүмэрихэдэ, харгын далан тэрэнэй болон Байгалай хоорондохи хаалта боложо үгэбэ. Гэбэшье адхарһан түлишые түймэр сарагшадай туһаар шатааха баатай болсгдобо.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

СУГЛААН БОЛОХОНЬ

Буряад Республикын үйлэдбэрилэгшэдэй болон олзын хэрэг эрхилэгшэдэй холбоон, мүн республикын Президентын дэргэдэхи экономическа холбоон һаяын үдэрнүүдтэ суглаа эмхидхэхые хараална. Энэ суглаан дээрэ панхаруутаһан, мүн тулюур байдалда орохон республикын предприятинуудай саашанхи ажал ябуулга тухай зүбшэн хэлсэхэ юм.

Экспертнүүдэй тоолоһоор, Буряад Республикадахи федеральна мэдэлэй 24 предприяти панхаруугаа.

Т. ЦЫРЕНОВА.

Японһоо телеграмма абтаба

Улаан-Үдэ хотын захиргаанай гулваа Александр Иосановай нэрэ дээрэ Токиодохи «Япон-Росси» гэһэн бүлгэмһөө телеграмма ерэбэ. Энэ хадаа газарай хүдэлэлгэһөө уламжалан, Японодо болоһон үйлэ хэрэгүүд тушаа гүнзэгы шаналалаа мэдүүлһэн Улаан-Үдэ хотын захиргаанай зүгһөө эльгээгдэһэн телеграммада харюу болоно.

Газар хүдэлэлгын хойшолонгуудые усадхаха, Кобэ хото һэргээн бодхоохо хэмжээнүүдые Японой правительствын абаһан тухай телеграмма соо мэдээсэгдэнэ. Япон арадта энхэрэл үзүүлһэнэйнь түлөө баяр хүргөөд, «Япон-Росси» бүлгэмэй гэшүүд улаан-удынхидтэ элүүр энхые, зол жаргалые, амгалан байдалые, мүн саашадаа тон дүтэ харилсаатай байхые хүсэнэ.

Л. ХОЛМУЕВА.

ҮНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи нюурта. Засагай зургаануудта. С. Будаев: «Хуулинуудта түшэглэхэ ёһотойбди»; Үндэр ургаса үдэр бүриин оролдолгоһоо. Н. Гандилян: «Өөһэдөөл шүүжэ гарахабди»; Т. Самбялова: «Байдалнай бүри доройтохонь гү?» — гоосоон; С. Тюлюкин: «Нэгэшье үдэр хожомдуулангүй» — мэдээсэл. Агуу Илалтын 50 жэлэй ойдо, В. Баторов: «Хододоо һанажа ябахабди.

3-дахи нюурта. Буряад литэ—17-дохи жаранай модон хүхэгшэн Гахай жэл. 1995 он. Табан шара мэнгэтэй.

4-дэхи нюурта. Республикын соёлой болон искусствын һонинной заншалта суглуулбари.

Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдеэ хоолой министерствын ахамад зоотехник В. М. Жамаганов һаяхан Зэдэн аймагай зарим ажахынуудта ябажа, тэндэ малай үбэлжэлгын ямараар үнгэргэгдэжэ байһаниие хаража ерээ юм.

Энээн тухайгаа тобшохоноор хөөрэжэ үгэхыень гуйһан байнабди.

— Хэр үгһаа хойшо энэ аймагай ажахынууд адууһа мал олоор үсхэбэрилдэг байһан гээшэ аад даа. Гансахан хонин һүрэгыень абаад үзэхэдэ, һаяшаг болотор эндэ республика соо эгэл олон—хамта 200 һайса гара мянган хонид харуууһалагдажа байгаа. Харин бүхы аймагуудтал адли эндэшье баһал тэдэнэйнь нилээд үсөөлэгдөөшье һаа, мүнөө ажахынуудтань 100 мянга үлүүтэй хонид үбэлжүүлэгдэжэ байна. Үхэрнүүд, адуу моридшье яһала олон. Тиимэһээ иимэ аймагта малай үбэлжэлгэ хэр үнгэргэгдэнэб гэжэ онсо һаналаа табижа байһамнай ойлгосотой,— гэжэ Владимир Мункуевич хөөрөөгөө эхилнэ.

— Һая тиишэ ябахадаа ямар ажахынуудта хүрөөбта?

— Түбхын түрүүн мүнөө үедэ илангаяа бэрхэтэйхэн байдалда орохон, тэрэшэлэн нёдондо жэлэй ган гасуурта, ехэ уһа үертэ дайрагдажа, малай эдихэ тэжээлээр дутамаг ажахынуудта хүрэхэ гэжэ оролдообди. Жэшээлхэдэ, Зэдэ голой эрье зубшаһан сабшалан, тарялантай Бооцын, «Заречный», «Октябрьский» совхозууд үнгэрһэн зун-намарай үертэ ехэхэнээр хохидоо һэн. Тиимэһээ эдэ ажахынууд илангаяа үбһөөр, сенажаар, таряа талхаар дуталдажа, ехэхэн бэрхэшэлдэ оронхой. Тусхайлбал, Бооцын совхоз (директорынь Н. А. Станиупов) хүршэ Монгол орондо бэлдэхэһэн үбһэсэл зөөжэ, малаа эдеэлүүлнэ. «Заречный» совхозодо (директорынь С. С. Бадмаев) малай тэжээл дан тиимэ дутамаг гэхээр бэшэ. Бага зэргэ үбһэн, сенаж, орооһо таряаншье бин. Гансал муу юумэнь гэхэдэ, зарим малшадная дааһан ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандадаг, гурим журам муутай дээрэһээнь фермэ, гүүртэ, отарануудта дутуу дунда юумэн олон үзэгдэнэ. Хонидоо ёһоор адуулан, эдеэлүүлэнгүй хоохоор хаажархёод, өөһэдөө ондо тээшээ ябашадаг хүнүүдшье бин. Нэгэ отарадань аяар 140 толгой хонид дутана. Тэдэнь үхэл гарзада ороо юм гү, али хулгайлагдаа, үгы болгогдоо юм гү, мэдэхын аргагүй.

Иимэ байдалай түлөө совхозой директор С. С. Бадмаевые зөмэлхэнь бэрхэтэй. Тэрэ оройдоол 2 һара үлүүтэй саг соо энэ тушаалда хүдэлжэ байна. Энээнэй урда тээ байһан хүтэлбэрилэгшэдэй һула табижархиһан ажал хэрэгые гэнтэ һайн болгожорхихо, шангахан, хэсүүл ааб даа. Мүнөө салин түлөөһэ хэдэн һараар абадаггүй зоной урда тиимэшье шанга эрилтэ табиншэ, туйлаха юумэн ээлтэйл бэээ.

Гэбэшье шэнэ хүтэлбэрилэгшэ энэ талаар яһалал оролдолго гаргана гэхээр. Тус совхоздо 130 гаран үнеэдтэй нэгэ фермэ бии юм. Һүүлэй үедэ эндэхид һү һаалияа заа зууханааршье һаань, дээшэлүүлхэ гэжэ оролдоно. Мүнөө үдэрэй 3—4 центнер һү һаажа, тэрэнээ дүтэ руунь Хяагта хото. Наушка станци абаашажа худалдана, бага-сага мүнгэ оруулна,—гэжэ В. М. Жамаганов саашань хэлэнэ.

— Владимир Мункуевич, аймаг соо малай үбэлжэлгэ хуу нимэ хүндөөр үнгэргэгдэжэ байгаагүй, баһа бараг хүдэлжэ байһан ажахынууд бин ааб даа?

— Бүхы дээрэнь хэлэхэдэ, мүнөө үеын орёо бэрхэтэй сагташье диилэнхи олон малшад урма зоригоо унагаагаагүй, хүндэхэн үбэлжэлгые яһалал муу бэшээр дабажа байна. Саашадаашье бараг дабажа гарахал ёһотой гэжэ һаңахаар.

Жэшээ болгон, Алцагай совхозые абаад үзэе. Аймагай эгэл саада захын, үндэр хада уула газарта дүтэ оршодог, шэрүүншэг уларилтай нютагта байгаашье һаа, эндэхи малшад үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэжэ байна. Үбһэ тэжээл хүсэд хүрэхэ бин. Адууһа малынь хүсэ шадалаа ехэ табяагүй, гарза холтодо балай ороогүй үбэлэй шанга хүйтэнэй хаһые дабажа байна.

Һайшаамаар юумэнь юун бэ гэхэдэ, һү һаалиинь бүхы гурбан фермэдэ үнеэдэй байранууд соохи оньһон түхеэрэлгэнүүд—зайн галай хүсөөр ябуулагдадаг электрокалорифер, транспортер, үнеэдые һаадаг агрегат гэхэ мэтэнь хүдэлгэгдэдэг зандаа. Нарай тугал, хурьгадта таряа талханай зүйлһөө гадна, витаминтай ногооной гурил эдюулэгдэнэ. Эдэ бүгэдэнь аша үрэеэ яһала харюулна гэхээр. Һүн муу бэшэ һаагдана, жэжэ малай шэгнүүршье нэмээгдэнэ.

Совхозой директор В. Б. Базаровай (тэрэ баһал эндэ һаянай хүдэлжэ байһан хүн) хэлэһэнэй ёһоор, эндэхид газар нютагайнгаа байгаалида тааруулжа, мяханай мал үсхэбэрилхын тула хальмаг үүлтэрэй үхэрнүүдые хүдалдажа абаа. Хэдэн жэлэй саана һарлагуудые асараад үсхэбэрилжэ эхилээ һэн.

Тус ажахын хэдэн отарын хонид яһала бараг үбэлжүүлэгдэжэ байнхай. Иигээд һаяар эхэ хонидынь хурьгалжа эхилхэнь. Хонишод энээндэ хүсэд бэлдэнхэй.

— Владимир Мункуевич, тус аймагай томошье, түрүүшье ажахынууд гэжэ тоотой Борьёогой, Оёорой совхозуудые, мүн Ленинэй нэрэмжэтэ, Булагай колхозууд болон бусад ажахынуудые дурдабагүй. Тэдэнэр малай үбэлжэлгые хэр үнгэргэжэ байна хаб?

— Диилэнхи олон ажахынуудынь үбэлжэлгые муу бэшээр дабажа гараха аабза гэжэ һанахаар. Тиигэхэ арга боломжотойшье, Аймагай олонхи ажахынууд малай условно толгой бүхэндэ дунда зэргээр 15—16 центнер, зариманиинь 20 гаран центнер тэжээлэй единицэдэ хүртэхэ үбһэ, сенаж, силос, һолоомо, талха орооһотой үбэлжөөндэ ороо ха юм. Харин ган гасуурта, үертэ ехээр хохидоһон ажахынуудта али болохоор туһалха талаар аймагай захиргаан (гулваа А. Ц. Идамжапов), хүдөө ажахын управлени (начальник Г. В. Корнев) бага бэшэ оролдолго гаргана.

Эндэ үшөө нэгэ юу тэмдэглэхэб гэхэдэ, Зэдэн аймагай олонхи ажахынууд, зоной хубиин ажахынуудшье үнгэргэшэ намартаа-үбэлдөө бэшэ тээгүүрхидэп адли малаа дан ороор үүсэлжэ хүдалдаха, мяхан болгохые оролдоогүй Аргатайл һаа, тэдэнээ ондо оруулха, эхэ малһаа түл абаха гэһэн зорилго табяа. Энэнь зүб гэжэ һанахаар. Шэнэ жэлдэ, саашадаашье хүн зоной эдихэ мяхан, һүн болон бусад эдеэ хоолой зүйл хэрэгтэйл ха юм,—гэжэ В. М. Жамаганов хөөрөөгөө түгэсхэнэ.

М. НАМЖИЛОВ энэ хөөрэлдөө хэбэ.

Засагай зургаануудта

Хуулинуудта түшэглэхэ ёһотойбди

Буряад Республикын Арадай Хуралай һаяхан болоһон гурбадахи сесси «Буряад Республика дотор нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын харааа бодомжонуудые» һайшааба. Тиигэжэ республикын Президентын аппарадай, Буряад Республикын Правительствын, Газар нютагуудай зургаануудтай ябуулха хүдэлмэриин ба үндэһэтэнэй политикын асуудалнуудай талаар комитедэй зохёоһон шухала документ баталагдаба гээшэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, Россин Федерациин ба Буряад Республикын Конституцинуудай баталан абтаһанай, мүн «Россин Федераци дотор нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгые эмхидхэхэ юрэнхы ёһо гуримууд тухай» Россин Хуулиин проектын толилогдоһоной һүүлээр нютаг нугануудай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай байгуулагдаашьегүй һаань, тэдэ зургаануудай урда табигдаха зорилгонууд ондоо болоһон байна ха юм. Тодорхойлон хэлэбэл, мүнөө үеын сагай эрилтэнүүдэй үндэһөөр нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай байгуулагдаха ёһотой болоно бшуу.

Гол шухалань гэхэдэ, үргэн арад зонай бүхы засагай зургаануудай хүдэлмэридэ ямар аргаар хабаадаха, яажа гол үүргээд дүүргэхэ, ямар нүлөө үзүүлхэ ёһотойб гэһэн асуудал гаража ерэхээрээл ерэнэ. Город, район, аймаг, округ, сомон, тосхон, һуринуудта ажаһуудаг ба ажалладаг хүнүүдэй үүдэр бүриин ажабайдалай ба ажамидаралай асуудалнуудые шиидхэхын түлөө хэн харюусаха ёһотойб гэһэн асуудал юрэн хэрэг бэшэ ааб даа. Урдань совет засагай үедэ нютагай Советүүд бүхы асуудалнуудые шиидхэдэг зургаан байгаа гээд һайн мэдэнэбди. Харин мүнөө засагай ямар зургаануудай нютаг нютагуудай бүхы асуудалнуудые шиидхэхэб — энэниие нютагайл хүн зон шиидхэхэ ёһотой. Тэдэ зургаануудай нэрэ элдэб эсын байжа болохо гэжэ һанагдана. Жэшээнь, округ, совет, хурал, дүүмэ, сомон гэхэ мэтэ нэрэнүүд үгтэжэ болохо. Ямаршье нэрэтэй һаа, өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ гэһэн үгэнүүдэй гол удха шанарынь үлэхэ ёһотой байна ха юм.

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудтай гүрэнэй засагай зургаануудай бүридэлдэ орохогүй. харин бүеэ даагхай засагай зургаануудай байха ёһотой. Энэнь арсалдаа, хёмороо үүсхэдэг асуудал гэхэдэ, алдуу болохогүйл ха. Юундэб гэхэдэ, нэгэ талаһаа үгрэнэй дээдын зургаануудай бүхы асуудалнуудые өөһэдөө шиидхэхэ дуратай байха. тиихэдэнь нютагай зургаануудай бүхы асуудалнуудаа өөһэдөө шиидхэхэбди гэхэ эрхэтэй байна ха юм. Даб дээрэ хөөр тала зүб эрилгэ табина гэхээр. Тиигэбэшье засагай хөёр ондоо һалаануудай хоорондохи зүришэлдөөе арад зонойнь аша туһые хараада ябажа, зүб тээшэнь шиидхэхэ гээшэ шухала зорилго болоно. Эдэ олон зүйлнүүдыг хараада абажа, гүрэнэй засагай болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай хоорондохи харилсаан ба холбоон Конституцида, мүн бусад хуулинуудта түшэглэн шиидхэгдэжэ байха зэргэтэй.

Арадай Хуралай гурбадахи сессиин шиидхэбэриин ёһоор, «Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэн зургаануудые байгуулха тухай», «Гүрэнэй засагай зургаануудай зарим эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта дамжуулан үгэхэ тухай», «Республикын ниислэл Улаан-Удын статус тухай» гэхэ мэтэшэлэн хуулинууд даб дээрэ баталан абтаха ёһотой. Эдэ хуулинуудай проектүүдые бэлдэхэ талаар Арадай Хуралай комитедүүд хүдэлмэриеэ эхилэнхэй гэжэ мэдээсэе.

Удаадахи шухала асуудал — нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудаймар территори дээрэ дүүрэн эрхэтэй эзэн байха ёһотойб гэһэн асуудал болоно. Арадай Хуралай гурбадахи сессиин шиидхэбэреэр, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай район, город, тосхон, һуурин бүридэ байгуулагдаха ёһотой болобо гээшэ. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай бүгэдэ арадай хаабадалгатай һүнгалтын дүнгүүдээр бии болгогдохо, тэдэ зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдөөр олоной дууе абаһан хүнүүд һүнгадаха байна. Тиигэжэ демократис аргаар нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай байгуулагдахаар хараалагдана. Һүнгалтын болотор «Буряад Республика дотор нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай тухай» болон бусадшье хуулинууд заатагүй баталан абтаха зэргэтэй. Яахадааб гэхэдэ, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай хүн зоной ажабайдалтай холбоотой үдэр бүриин асуудалнуудые шиидхэхэ уялгатай байна бшуу.

Юрэнхыдөө, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай бэеэ даанхай зургаануудай болохо ёһотой. Гэбшье нютаг нютагуудай хүн зон элдэб нэрэтэй нютагай засагай зургаануудые байгуулжа болохо юм. Жэшээлбэл, нэгэ нютагтань комитет, хурал гэхэ мэтэ нэрэтэй байхадань, нүгөөдэ нютагтань совет, округ гү, али ондоо нэрэтэй байжа болохо гээшэ. Арад зон өөһэдөө тус асуудал шиидхэхэ эрхэтэй.

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануударад зонойнгоо урда харюусалгатай, саг үргэлжэ хүн зоной урда тоосодог байха. тиихэдэ нютагай зургаануудай шиидхэбэриүүдые бэелүүлгэдэ хүн зоной эдэбхитэйгээр хабаадаха арга олгохо шухала.

Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмэ «Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гол ёһо гуримууд тухай» Хуули баталан абаагүй байһаниинь харамтай. Гэбшье, Буряад Республика дотор «нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын хараа боломжонуудые» Россин Федерациин Гүрэнэй Дүүмын нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын асуудалнуудые эрхилдэг комитет, мүн Федерациин Соведэй комитет гол түлэб һайшааһан байна. Эдэ хараа бодолнуудыг манай республикын нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай хуулинуудай үндэһэ һуури болохо зэргэтэй. Юундэб гэхэдэ, эдэ хараа бодолнуудыг Россин Федерациин Конституцида зүришэлдэнэгүй ха юм

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудыг референдумэй, бүгэдэ арадай һунгалтын дүнгүүдээр бүридхүүлэгдэхэ ёһотой. Тэдэ зургаануудыг районой, городой, тосхон, һуринуудай социально-экономическа комплексно хүгжэлтын, газар ашаглалгын, гэр байрынкоммунальна ажахын, транспортаар ашаа зөөлгын, хүдалдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, элүүрые хамгаалгын, хүн зонние социальна талаар хамгаалгын, эрдэм һуралсалай, физическэ культура ба спортын, нинтын гүрим ба байгаалида хабаатай болон бусад асуудалнуудые шиидхэдэг байха ёһотой. Эдэ болон бусад эрхэ түлөөлэлгэнүүдынь хуулинууд болон уставууд соо заагдаһан байха болоно.

Нютагуудай байгаалиин баялигууд (газар, уһан, ашагта малтамалнуудаан амитадай ба үргамалай аймаг) нютагай зөөри, нютагай бюджедэй мүнгэн, нютагай зургаануудай мэдэлдэ үгтэһэн гүрэнэй зөөри болон хүн зоной эриитэ хангадаг зөөри нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай экономическа үндэһэ һууринь болодог.

Нютагай зөөри эндэ онсо һуури эзэлхэ ёһотой. Газарай участогууд, байгаалиин объектнүүд (уһан сөөрэмүүд, ой модон, сабшалан болон бусад) үнэгэй сэнтэй саарһан, предприятинууд, гэр байрын тоодо ородоггүй байшангууд, эмхи зургаануудай эзэлдэг байшангууд нютагай зөөриин тоодо орохо ёһотой.

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай дурадхалнуудые гүрэнэй засагай зургаануудай заатагүй хаража үзэхэ уялгатай байха. Нютагай зургаануудай шиидхэбэриинүүд предприятинууд, эмхинүүд болон эрхэтэдтэ сэхэ хабаатай байдаг. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудсүүдтэ хандажа, өөрыгөө хамгаалха эрхэтэй юм. Гэхэ зуура нютагай засагай зургаануудай шиидхэбэриинүүдые сүүд болюулха аргатай юм.

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай ажал ябуулгын ашаар эзэлжэ байдаг газар дээрээ экономикоёо һайжаруулжа, хүн зоной ажабайдалай хэмжээе дээшэлүүлхэ зорилго бэелүүлхэ байна. Гол шухалань гэхэдэ, арад зон өөрынгөө нютагта гүйсэд эзэн байха эрхэтэй ха юм.

С. БУЛДАЕВ,
Буряад Республикын Газар нютагуудай зургаануудтай ябуулха хүдэлмэриин болон үндэһэтэдэй хоорондохи политикын асуудалнуудай талаар комитедэй түрүүлэгшэ.

«Ургасаяа хуряаһаар— үрэһэеэ хааха» гэһэн үниинһөө хойшо хэлэгдэдэг тарялашадай сэсэ мэргэн үгэ мүнөошье болотор удхаяа алдаагүй зандаа. Тиимэһээ мүнөө үеын тарян ажал эрхилэгшэдэй тэрэнээ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө оролдожо ябадагынь ехэл һайшаалтай гээшэ.

Манай аймагай ажахынууд, мүн тэндэхи агрономическа албанай хүдэлмэрилэгшэд намар бүхэндэ ургасаяа хуряажа эхилхэдээ, нэн түрүүн һайн сортын үрэһэ сохижо абаха зорилготойгоор үндэр баян үргасатай полинуудтаа «талынгаа онгосонуудые» сэхэ эльгээдэг гуримтай юм.

Бидэ мүнөө жэлэй ургасын үндэһэ һуури табиха хэрэггэ бүхыдөө 102140 центнер ороohото ургамалнуудай үрэһэ хааха түсэбтэй һаа, агрономуудай хүсэл оролдоогоор тэрэнээ 3 мянган центнерээр үлүүлэн хааһан байнабди. Эндэ гансал шэниисын үрэһэнэй ехээр хаагдаһан үшаһаа түсэб үлүүлэгдэн дүүргэгдэнхэй. Үрэһэнэй материалнуудһаа обёос ехээр дуталдана. Хамтын «Еланское», «Поселье», «Буйское» ажахынууд үрэһэнэй обёос багаар хаанхай, Бэшүүрэй колхоз түрүүшынхеэ иимэ хүндэхэн байдалда оробо. Эдэнэр мүнөө жэлдэ шэниисын, обёосой үрэһэ хүсэд хүрэхөө хаангүй үлөө ха юм. Эдэнэртэ миил хоёр мянган шахуу центнер шэниисэ бии, зүгөөр тэрэ ороohониинь шииг нойтотой байһан дээрэһээ андалдаанда эльгээгдэхэ аргагүй.

Һүүлэй хэдэн жэл соо абажа харахада, гансал 1994 ондо үрэһэ сэбэрлэжэ хааха хүдэлмэриг ажахынуудта ехэл муугаар эмхидхэгдээ. Ургаса хуряалгын унжагайһаан дээрэһээ иимэ байдал тохёолдоо гэжэ би тоологшоб. Үрэһэндэ хаагдаһан ороohоной шанарыньшье муу. Тарилгын шанарта хүргэгдэһэн тусхай ГОСТ-до тааарахагүй айхабтар ехэ хэмжээнэй үрэһэн үшөө бии. Хизаарлагдаһан харюусалгатай «Колос» гэһэн хамтаралай агрономическа албанай мэргэжэлтэд үрэһэ бэлдэхэ талаар хододоо эрхимүүдэй тоодо ородог байһан гээшэ. Эдэнэр үрэһэ хүрэнгээ саг соонь хаадаг, тэрэнээ сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэдэг һайн һайхан заншалтай юм һэн. Эдэнэр үнгэрһэншье жэлдэ хүрэнгээ һайсахан арилгаһанайнгаа ашаар шанарайнгаа талаар нэгэдэхи классай үрэһэ хааһан байна. Зүгөөр хадагалагдаһан үрэһэниинь гарасынгаа талаар ехэл тулюур байба. Калининай нэрэмжэтэ колхоздо иимэрхүү байдал баһал тохёолдонхой. Шэннисэ шииг нойтоороо, обёос гарасынгаа талаар тарилгынгаа шанартань хүргэгдөөгүй байһаар. Хамтын «Поселье» ажахыда түрүүцынхеэ ороohон мүугаар сэбэрлэгдэбэ. Энэ ажахын хадагалһан 7960 центнер үрэһэнэй 5300 центнерынь тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй, сэбэрлэгдэнгүй орхигдошоhон байха юм «Буйское» колхоздо арилгагдажа сэбэрлэгдээгүй обёос яһала ехэ бии.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ манай аймагай ажахынууд үрэһэ бэлдэхэ хүдэлмэреэ декабрь һара соо дүүргэдэг заншалтай байһан гээшэ. Нёдондо жэлдэ энэ хүдэлмэреэ декабрь һарада дүүргэжэ шадаагүйбди. Энэ жэлэй январиин нэгэн болотор хадаглагдаһан үрэһэ хүрэнгын 87 процентнь шалгагдахаар эльгээгдэһэн байна. «Рассвет» колхоз нэгэшье центнер үрэһэеэ асаржа шалгуулбагүй. Хэрээтын колхоз (эндэ гурбан жэл соо агроном үгы) хадагалһан үрэһэеэ бултыень шалгуулдаггүй байһаар. Үрэһэнэй гүрэнэй инспекциин хүдэлмэрилэгшэд, аймагай ажахынуудта ябага нюсэгөөр өөһэдөө ошожо, үрэһыень асаржа, шалгажа үгэнэ. «Подгорный» совхоз мүнөошье болотор ондоо ажахынуудһаа худалдажа абаһан үрэһэеэ асаржа шалгуулаадүй.

Түгэсхэлдөө хартаабхын үрэһэн тушаа богонихоноор тогтохомни. Һүүлэй жэлнүүдтэ хартаабха таридаг талмайнууд эрид бага болгогдожо байна. Хартаабхын үрэһэн тухай хэлэбэл, гансал «Сибирь» колхозһоо тосоон манда оробо. Эдэнэр энэ жэлэй тарилгада бүхыдөө 1250 центнер үрэһэ хаажа хадагалаа юм. Энэнь Голландиһаа асаргаһан сортын түмһэнүүд болоно. Тэдэнэр түсэбэй ёһоор, 3400 центнер үрэһэнэй хартаабхатай байха ёһотой аад, аяар 2140 центнер хүрэнгэ тэдэнэртэ дуталдана.

Хабарай тарилга болотор үшөөл саг бии. Ушар типмэһээ аймагай ажахынууд үрэһэ хүрэнгээе бэлдэхэ хүдэлмэреэ нэгэшье үдэр аалидуулха ёһогүй. Һайн шанартай үрэһэ бэлдэхэдээ, өөһэдөөл шүүжэ гараха байна ха юм. Тэрэнээ бү мартаял, нүхэд агрономууд!

Н. ГАНДИЛЯН,
Бэшүүрэй аймагай үрэһэнэй гүрэнэй инспекциин начальник.

Үндэр ургаса—үдэр бүриин оролдолгоhоо

ӨӨҺЭДӨӨЛ ШҮҮЖЭ ГАРАХАБДИ

Тарбагатай һуурында аймагай хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан һаяхан боложо, үнгэрһэн жэлэй дүнгүүд гаргадаба. Хэлхеэ холбооной Бага-Куналейн таһагайхид түрүүшын һуури эзэлжэ, бултанай зүгһөө баяр баясхаланда хүртэжэ, шангуудые абаба.

Тус таһагые даагша Мария Григорьевна Семенова хорин жэлдэ олохон мэргэжэлтэдые һургажа гаргаа. Мүнөө суглаа хүдэлдэг нүхэдөө—Т. П. Климова М. А.

НЭГЭШЬЕ ҮДЭРӨӨР ХОЖОМДУУЛАНГҮЙ

Сучкова хөёроо— эгээл бэрхэ, дүршэл ехэтэй почтальонууд гэжэ тоолодог. Тэдэ хоёрынь үнгэрһэн жэлдэ газетэ, журналнуудта нютаагархидайнгаа олоор захил хэхын түлөө оролдоhонойнгоо түлөө түрүүшын һуури эзэлжэ, суглаан дээрэ үнэтэй бэлэгүүдээр урмашуулагдабад. Илангаяа нютагайнь үбгэд, хүгшэд тэдэ хоёртоо хододоо баярые хүргэдэг. Почтальонуудаа магтажа, аймагайнгаа газетэдэ бэшэгүүдые эльгээжэ байдаг юм.

Бага-куналейнхид «Тарбагатайская нива» гэһэн районно газетэеэ олоор захижа үншадаг. Үнгэрһэн һарада түс газетэ 130 үншагшадтай байгаа. Харин «Правда Бурятии», «Бурятия» һоониудые 200 гаран гэр бүлэ үншана.

Энэ һуурин 350 пенсионертэй. Тиимэһээ Татьяна Климовнагай, Мария Амосовнагай ажал хүнгэн гэхын аргагүй. Жэшээнь, хэн нэгэнэй пенси хожомдуулаа һаа, үтэр түргэн шууяа гарашаха гүб даа.

Суглаан дээрэ дутуу дуданууд яһала хэлэгдээ. Тиигэбэшье хэлхеэ холбооной аймагай таһагай худэлмэрилэгшэд ажалаа үшөөл һайнаар эмхидхэжэ, үшөөл эдэбхитэйгээр ажаллаха тухай хэлсэбэд.

С. ТЮЛЮКИН.

БАЙДАЛНАЙ БҮРИ ДОРОЙТОХОНЬ ГҮ?

Улаан-Удын Советскэ районой захиргаанай социальна хамгаалгын таһагай тоосоото суглаан үнгэрбэ. Таһагай худэлмэрилэгшэд, нинтын эмхи зургаануудай, районой предприятинуудай түлөөлэгшэд, олзын хэрэг эрхилэгшэд суглаанда хабаадалсаа.

Суглаанай эхиндэ районой захиргаанай гүлваа Г. А. Айдаев үгэ хэлэхэдээ, районой болон бүхыдөө республикын социально-экономическа байдалай доройтохоон үшар тэмдэглээ. Россин Гүрэнэй Дүүмэдэ 1995 оной бюджет баталагдан абтаагүй байха юм. Манай республикада 1993 ондо болоhон ехэ үерэй хойшолонгуудые усадхалгада шэглүүлэгдэһэн мүнгэн туһаламжа Россин правительство мүнөө хүрэтэр эльгээгээгүй. Тиимэһээ мүнөөнэй экономическа хүшэр эрхэ байдалда гол гурбан һалбарида нэн түрүүн анхарал хандуулжа, тэдэниие али болохо аргаар мүнгөөр хангаха хэрэгтэй гэжэ Г. А. Айдаев онсолбо. Эдэ һалбаринууд гэбэл, нэгэдэхеэр, түлишөөр, дулаагаар хангалга. 1995 оной май һарадэ районой дулаа дамжуулдаг түхеэрэлгэнүүд заатагүй һэльбэн шэнэлэгдэхэ ёһотой. Энээндэ 12 миллиард түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана. Хоёрдохёор, райондо ажаһуургшадай хахдһаа үлүү зон ядаруу байдалтай, гүрэнэй туһаламжа, тэдхэмжэ тэдээндэ хэрэггэй. Социальна хамгаалгада саг үргэлжын анхарал хандуулагдаха юм.

Суглаанай эхиндэ районой захиргаанай гүлваа Г. А. Айдаев үгэ хэлэхэдээ, районой болон бүхыдөө республикын социально-экономическа байдалай доройтохоон үшар тэмдэглээ. Россин Гүрэнэй Дүүмэдэ 1995 оной бюджет баталагдан абтаагүй байха юм. Манай республикада 1993 ондо болоhон ехэ үерэй хойшолонгуудые усадхалгада шэглүүлэгдэһэн мүнгэн туһаламжа Россин правительство мүнөө хүрэтэр эльгээгээгүй. Тиимэһээ мүнөөнэй экономическа хүшэр эрхэ байдалда гол гурбан һалбарида нэн түрүүн анхарал хандуулжа, тэдэниие али болохо аргаар мүнгөөр хангаха хэрэгтэй гэжэ Г. А. Айдаев онсолбо. Эдэ һалбаринууд гэбэл, нэгэдэхеэр, түлишөөр, дулаагаар хангалга. 1995 оной май һарадэ районой дулаа дамжуулдаг түхеэрэлгэнүүд заатагүй һэльбэн шэнэлэгдэхэ ёһотой. Энээндэ 12 миллиард түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана. Хоёрдохёор, райондо ажаһуургшадай хахдһаа үлүү зон ядаруу байдалтай, гүрэнэй туһаламжа, тэдхэмжэ тэдээндэ хэрэггэй. Социальна хамгаалгада саг үргэлжын анхарал хандуулагдаха юм.

Гурбадахяар, хуули ёһо, нинтын журам сахиха хэрэгтэ баһал горитой мүнгэн һомологдохо ёһотой. Районой харьяата газарта оршодог Түбэй долгуртэ илангала олон гэмтэ ябадал ушарна.

Удаань социальна хамгаалгын таһагые даагша Н. С. Олейникова тоосоото элидхэл хэбэ. 100 шахуу худэлмэрилэгшэд социальна хамгаалгын албанай дүрбэн таһагта худэлдэг. Үнгэрһэн жэлэй туршада 10 хүн тусхай һуралсал гараа. 1995 ондо 19 хүн мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлхэ юм.

— Тиигээгүйдэ аргагүй. Таһагта 7 компьютер табигданхай, тэдэниие зүбөөр ашаглаха шухала. Гадна үнгэрһэн жэлэй туршада аяар 13 дахин пенси шэнээр тоологдоhон байха юм. Хуули ёһо һайн мэдэхэ, хандаһан зониие налгайгаар үгтаха, хэрэгыень болохо тээшэнь шиидхэхэ мэргэжэлтэдые бэлдэхые оролдодогбди. — гэжэ Нина Степановна онсолбо.

Райондо ажаһуудаг ганса бэе, үлбэр наһатайшуулые, инвалидуудые тус таһагай 53 худэлмэрилэгшэ хангадаг. Тэдэнэрэй харууһан дэро 320 хүн тоологдоно. Эдеэ хоолой зүйлнүүдые (талонуудаар) абажа, гэртэнь асаржа үгэхэ, эм дом абаха, хэрэгтэй һаань, эмшэниие дуудаха, гэртэхиинень нааша татаха гэхэ мэтын туһаламжа үзүүлдэг байха юм.

Гадна олон хүүгэдтэй 27 бүлэдэ (бүхыдөө 236), инвалид хүүгэдтэй 8 бүлэдэ, эсэгэгүй, ганса эхэтэй 51 бүлэдэ (бүхыдөө 1326 нимэ бүлэ тоологдоно) социальна туһаламжын жасаһаа мүнгэн тэдхэмжэ дамжуулагдаа. Нимэ бүлэнүүдтэ хотын транспортаар ябаха һарын биледүүд, эдеэ хоолой зүйлнүүдые абаха талонууд үгтөө. Гэр байрын коммунальна хангалгын түлөө түлбэриин талаар 44 гэр бүлэдэ тэдхэмжэ үзүүлэгдээ.

Энэ таһагай худэлмэрилэгшэд районой түбөө холо оршодог Сокол, Заречный поселогуудта ошожо, социальна талаһаа туһаламжа эриһэн хүнүүдтэй уулзадаг, хэрэгүүдыень тэрэ доронь шиидхэдэг болоhохой. Хэды тиибэшье, Советскэ районой захиргаанай байшангай доодо дабхарай хэдэн таһалга эзэлдэг социальна хамгаалгын таһагта орохо хүнүүд ехэл олон. үдэр бүри хабшуу коридор соо түрисэлдэжэл байдаг. Районой захиргаанай хүтэлбэри эндэ ерэдэг зоной талые хаража, аятайгаар һуугаад, хүлеэхэ арга олгохоёо яапаб? Эдэмнай олонхидоо наһаажаал зон, дайнай, ажалай ветерануд, инвалидууд ха юм.

Суглаанда хабаадаһан олон хүн үгэ хэлээ. Тиихэдээ тус таһагай худэлмэрине «һайн» гэжэ сэгнэһэн байна. Эрхимүүд нэрлэгдэжэ, Д. О. Бертаковада, С. Н. Хашитовада, Н. И. Цыденовада, А. П. Борисенкэдэ, Б. Н. Цыремпиловада, К. К. Дамбаевада тус тустань 50 мянган түхэригэй шан барюулгдаа.

Заб һарлалай һүүлээр зал соо үсөөн зон үлөөд байба. Суглаанай эхиндэ «олзын хэрэг эрхилэгшэд эндэмнай байна» гэжэ хэлэгдэһэн аад, зүбшэн хэлсэлгын үедэ нэгэниинь шье олдобогүй. Тодорхой туһаламжа үзүүлхэ аргатай эдэнэрэй ингэжэ хулжаһанда халаглаад лэ үлэхэһөө ондоо юун байхаб? Ядарүү байдалда ороhон хүн зондоо гүрэн түрэмнайшье хайхарамжагүйгөөр хандадаг бэшэ аал? Ядахын сагта үнгэрһэн 1994 оной дүнгөөр гүрэнэй бюджедһээ аяар 74,2 триллион түхэриг түлэгдөөгүй үлөө, тэрэ тоодо социальна хамгаалгын һалбаришье дутуу хангагдаа гээшэ ааб даа. Нимэ шахардуу социально-экономическа байдалай тохёолдоод байхада Чечняда дай һүжэрөөхэдөө яана гээшэб?! Бүхы юумэндэ хүсөөжэ, хүртөөжэ ядажа байһан зоной хармаан бүри хоohорхонь гээшэ гү?..

Т. САМБЯЛОВА.

Агуу Илалтын 50 жэлэй ойдо

ХОДОДОО ҺАНАЖА ЯБАХАБДИ

Нютагтаа Мархаанай Цыдэб гэжэ нэршэһэн хүн үнэн дээрээ Бадмаев Цыдэб Ленхоевич юм. Гэр бүлэ соогоо наһаараа ахань байһан хадаа бага балшар наһанһаа ажалай болон ажабайдалай амта эртэ таниһан хүн. Эсэгэнь Мархаан гэртээ үсөөхэн үдэр байдаг, ехэнхи сагаа Дээдэ-Ангарта наймаа эрхилдэг байһан. Мархаан үбгэн түргэн бодолтой, сэсэн ухаантай, ород хэлэ һайн мэдэдэг һэн.

Нэгэ инмэ ушар болоhон гэдэг. Наймаанда Дээдэ-Ангар абаадалсыш гэжэ нютагаархидынь Мархаан үбгэндэ амар зала үзүүлхээ, һалаха һандахаяа болишоhон байба. Цырен гэжэ нютагайнгаа хүнтэй нэгэтэ Дээдэ-Ангар гарабад. Наймаагаа дүүргээд, гэртээ бусахадань, ехээр саһан ороhон, хүйтэнэй хаһа эхилшэһэн байгаа хэ.

«Зай, Цырен, шимни намһаа залуу хадаа урдамни харгышан болохош» гэжэ үбгэнэй хэлэхэдэнь, тэрэнь найдал үзүүлһэндэнь баярлаһандаа зүбшөөбэ ха.

Мориной гүзээ тулама хүр саһан. Тогтошоhон хүр саһа махахадань, Цырендэ бэлэн бэшэ байба даа. Цырен морин хөёр эсэжэ, байд гээд лэ амардаг болошобо. Цыренэй шүлэнэйнгөө мяхые түүжэ эдижэрхидэг байһые харгыдаа хэдэн арбаад сүүдхэ ябахадаа Мархаан үбгэн адаглаһашье, тэрээндэнь һаналаа табингүй һуула шүлыень уугаад ябадаг, ядамаггүйгөөр нютагаа хүрэжэ ерэһэн юм. Харин мяха элиһэн Цырениинь арай шамай нютагтаа хүрөө гэлсэдэг. Тэрэ сагһаа Мархаан үбгэниие наймаанда абаашыш гэжэ нэгэшье хүн һурахаяа болишоо юм гэжэ нютагай үбгэдэй дунда үгэ зугаа ябадаг.

Эсэгээ һажааһан, номгон даруу, досоо бодолтой, ухаантай Цыдэб Ленхоевич дайнай бэрхэшээлнүүдые ядамаггүй дабажа гараһан хүн даа. 1941 оной июль һарын эхээр Дэрэн нютагай буусанууд һаа нэгэ үдэр аха дүүнэр Энхэрэй, Дугдан Цыбиктаровууд, Моhоо, Дандар Цыреновууд, Жогжэд, Цыремпил Музиевууд, Цыбэктэр Цыренов, Цыдэб Чойропов, Цыденов Ламажаб Даша хөёр, Няхаа Ендон, Эрэнсэйн Бомбоон, Ухинов Жамсаран, Бадмаев Цыдэб, эвенк Бэрельтуев Май—булта 15 залуу шиираг хүбүүд суттаа дайнда мордоhон. Тэдэнэй дундаһаа оройдоол гурбаниинь Чойропов Цыдэб, Цыренов Цыбэктэр, Бадмаев Цэдэб амиды мэндэ нютагаа бусажа ерээ һэн.

...Цыдэб Ленхоевич дайнда ябаһанаа балай хөөрэдэггүй байһан. Үбһэ хуряалгын үедэ бороогой ороходо, отогтоо хоюулан үлэбэдбди. Сайгаа, мяхаяа шанажа байхадаа, Цыдэб Бадмаевые дайнда ябаһан, хайшан гээд плендэ ороhоноо хөөрыш гээд һалаха һандахагүйдэмни, аяшархаһаншье һаа (сагаа эльгээхэ хэрэгтэй), нигэжэ хөөрөө юм.

— Нютагһаа гараһаар» Свердловск хотодо 4 һара шахуу саг соо дайлалдаха шадабари мэргэжэлтэй болоод, Москва шадарай шуһата шанга байлдаанда оролсоо һэм. Тиихэдэ саһан ехэ, хүйтэн үбэл байгаа юм. Сибирьһээ ерэһэн 78 стрелково дивизиин 38-дахи стрелково полкын сэргэшэдтэй Москва болон Московско областнин һууринуудһаа дайсаниие баруулжань намналсабаб.

Бидэнэрһээ холо бэшэ оршодог ой соо фашистнуудай танкнууд, элдэб янзын бусад машинануд хойно хойноhоо һубарин ерэжэ, цистернэнүүдһээ түлишэ абана гэжэ полкын командир, намда хэлээд:

— Бэеэр бага, түргэн бодолтой, ухаамгай хадаа цистернэнүүдтэ дүтэ мүлхижэ ошоод, гранатануудые шэдэжэ тэдэниие тэһэлэ,— гэһэн даабари үгэбэ.

Үдэшэ оройхон болоhон хойно даабарияа дүүргэхээ гарабаб. Наһадай хоорондуур, хүбхэгэр ехэ саһан соогуур аалихаһаар мүлхинэб. Тойроод абяа шэмээгүй. Цистернэнүүдтэ дүтэлhөөр хэдэ хэдэхэн гранатануудые шэдэжэрхибэб. Гэнтэ нэрьеэн дуулдажа, огторгой өөдэ улаан гал соробхилбо... Энээнэйнгээ түлөө командирай, суттаа дайлалдажа, ябаһан нүхэдэйнгөө магтаалда хүртэбэб.

1941 оной январь һарын эхээр Москва болон областиин хото, тосхонуудые фашистын һабарһаа сүлөөлэлсөөд, Харьков шадархи байлдаанда Цыдэб Ленхоевич хабаадаба. Эгээл энэ үедэ тэрэ нүхэдтэйгөө фашистнуудай һабарта ороо һэн. Н. Л. Бадмаев иигэжэ дурсадаг бэлэй:

— «Үдэшэ орой манай Армиин хүбсаһатай бүлэг офицернүүд ерээд, үтэр түргэн вагонуудта һуухыемнай захирба Байраһаа ябахатаймнай сасуу уданшьегүй буутай, жадатай немецүүд бии болоод, зандаржа, захиржа эхилбэд. Хэдэн үдэр соо эдихэ, үүхашье юумэн байгаагүй. Арай шүүд Дрезден хото хүрэхэдэмнай, үргэн ута сарай руу бидэнэрые туужа оруулба. Эндэ ороходоол плендэ абтаабди гэжэ мэдээ һэмди.

Сарай соо хүйтэн, хаб харанхы. Һолоомон дэбдихэртэйбди. Захадашни үхэһэн хүнүүд хэбтэхэ. Үнэр танар, амилхын аргагүй. Болоон-ёгшоон һуни, үдэршье замхахагүй даа. Олонхимнай үлдэжэ, бөөһэндэ барюулжа наһа бараһан байха. Бөөһэнэй олондо һолоомомнай хүбхэлээнэ, һаршагнана гү гэжэ һанагша һэм. Талаан болоходоо, гурбан залуу украин хүбүүдээр нүхэсэжэ, һуни болоходо, траншей соогуур мүлхижэ, дүтэ байһан столовын хажуугаархи үлэгдэлнүүдые түүжэ эдидэг болоhондоо амиды гаралсаа һэмди. Үдэртөө немецүүдэй ерэхэдэ, амияа татаад, үргүүлһэн гү, али үхэшэһэн тэмдэг үзүүлээд хэбтэгшэ бэлэйбди. Зугадаха гэхэдээ тамир тэнхээгүйнүүд байгаабди.

Энэ концлагерьта Цыдэб Ленхоевич 1942 оноо 1945 оной Илалтын үдэр болотор арбан наймаг тамын зоболон үзэһэн хүн. «Бурханай буянгаар 1945 оной май һарын эхээр манай сэргэшэд лагериин үүдэ һамна сохижо, маниие сүлөөлөө. Газаа гарахатяяа хамта нара хаража, агаараар амилхадаа, харанхалан ушашаһан байгааб. Мэдээ ороходоо, госпиталь соо хэбтэбэб. Бөөһэндэ барюулһан бэемни абаха танаггүй һэн. Тамир тэнхээтэй болоходомни, Кавказ руу эбэртэ бодо мал тууха даабари бууба. Малаа харгыдаа жэл соо адуулалсажа, 1946 ондо тушаагаад, гэртээ бусажа ерээ һэм»—гээд Цыдэб Ленхоевич сэдьхэлэйнгээ өөрһоо гуниглан хөөрөө һэн.

Дайнһаа бусаад нютагтаа ерэжэ амарха, айл бүлэ болохо һанаатай ябаһан Ц. Л. Бадмаевые аймагай сэрэгэй комиссариат, дотоодын хэрэгэй таһагай худэлмэрилэгшэд дуудажа, яагаад пленде орообшн гээд фронтовые мүрдэжэ һалаха һандахяяа болёо бэлэй. Гансал дайнай дүүрэһээр 25 жэлэй ойн баярай һүүлээр Цыдэб Ленхоевич Бадмаев одоошье хөёрдохёо түрэһэндэл баясаа һэн. Һанаан үнөөндэ ороhон тэрэ гэр бүлэтэй болохо, һамга абаха гэжэ һанадагүй байгаа. Нютагтаа хонишоhоо наһанайнгаа амаралтада гаратараа эрхимээр ажаллаһан намтартай. Наһатайшаг болоhон хойноо Дулма-Цырен Ширеторроватай нийлэжэ, үлэһэн наһаяа одоошье хүн шэнгеэр үнгэргэхэ гэхэдэнь, һамганиинь эртэ наһа бараһан юм. Арбаад жэлэй тэндэ совхоз, сомоной Совет тэрэнэй туурэл болохо Боболоев Сэнгэбаатарай хашаа соо заахан гэр барижа үгэһэн байха. Гэр

Буряад литэ

XVII жаранай модон хүхэшэн гахай жэл – 1995 он – 5 шара мэнгэтэй

Сагаалган

Европо литын үдэрнүүд →	31.01	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
февраль — Хадарай эхин шара бар hара (31.01 – 1.03)	хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		саг.			
	А	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар			
	Б	☽	2	3	4	5	6	7	◗	9	9	10	11	12	13	14	●	16	17	18	19	20	21	◖	24	25	26	27	28	29			
	В	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5			
	Г	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.			
	Д	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.			
март — Хабарай дунда шарагшан туулай hара (2.03 – 31.03)	сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан	
	А	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу.	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.
	Б	30	☽	2	3	4	5	6	7	◗	9	10	11	12	12	13	14	●	17	18	19	20	21	◖	23	24	25	26	27	28	29	30
	В	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1
	Г	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо	хи.	га.	шо.	тү.	ог	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га	шо.
	Д	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.
апрель — Хабарай hүүл сагаан луу hара (1.04 – 29.04)	хара		хүхэ.		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан			
	А	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.		
	Б	☽	2	3	4	5	6	7	◗	9	10	11	12	13	14	●	16	17	18	19	20	◖	23	24	25	26	27	28	29	30	☽		
	В	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7		
	Г	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.		
	Д	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб	Вс.		
май — Хабарай үлүү hүүл hара (30.04 – 29.05)	хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хар.	
	А	Луу.	Мог.	Мор.	Хон	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.
	Б	2	3	4	5	6	6	7	◗	9	10	11	12	13	●	16	17	18	19	20	21	◖	23	24	25	26	27	28	29	30	☽	2	
	В	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	
	Г	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	
	Д	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	
июнь — Зунай эхин сагаагшан могой hара (30.05 – 27.06)	хар.	хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хар.		
	А	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр.	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу		
	Б	3	4	5	6	7	◗	9	10	11	12	13	14	●	16	17	19	20	21	◖	23	24	25	26	27	28	29	30	☽	1	2		
	В	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9		
	Г	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо	хи.	га.	шо.	тү.	ог	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.		
	Д	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.		
июль — Зунай дунда хара морин hара (28.06 – 27.07)	Хар.	хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		
	А	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.
	Б	3	4	5	6	7	◗	9	11	12	13	14	●	16	17	18	19	20	21	◖	23	24	25	26	27	28	29	30	☽	2	3	4
	В	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5
	Г	уу.	мо.	хи.	га	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.
	Д	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.
август — Зунай hүүл харагшан хонин hара (28.07 – 26.08)	хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүх.	
	А	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу.	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу.	Мог.	Мор.
	Б	5	6	7	◗	9	10	11	12	14	●	16	17	18	19	20	21	◖	23	24	25	26	27	28	29	29	30	☽	2	3	4	5
	В	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1.
	Г	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.
	Д	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс	Пн.	Вт	Ср.	Чт.
Европо литын үдэрнүүд	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31.	
сентябрь — Намарай эхин хүхэ бишэн hара (27.08 – 24.09)	Хүх.	Улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүх.		
	А	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	
	Б	7	◗	9	10	11	12	13	14	●	16	17	18	19	20	21	◖	23	24	25	26	27	28	29	30	☽	2	3	4	5	6	
	В	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	
	Г	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	
	Д	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс	Пн.	Вт.	Ср	Чт.	Пт.	Сб.	Вс	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	
октябрь — Намарай дунда хүхэгшэн тахяа hара (25.09 – 22.10)	Хүх.	улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		
	А	Үхэр.	Бар.	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар.	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр.	Бар.	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.
	Б	7	◗	10	11	12	13	14	●	16	17	18	19	20	21	◖	23	23	24	25	26	27	28	29	30	☽	2	4	5	6	7	◗
	В	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5.	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3
	Г	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га	шо	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.
	Д	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.
ноябрь — Намарай hүүл улаан нохой hара (23.10 – 22.11)	улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ			
	А	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	
	Б	9	10	11	12	13	14	●	16	17	18	19	20	21	◖	23	24	25	26	27	28	29	30	☽	2	3	4	5	6	◗	9	
	В	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8.	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5.	4	3	2	1	9	
	Г	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	
	Д	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	
декабрь — Үбэлэй эхин улаагшан гахай hара (23.11 – 22.12)	улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		ул.	
	А	Бар	Туу.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар.	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.
	Б	10	11	12	13	14	●	16	17	17	18	19	20	21	◖	23	24	25	26	27	28	29	30	2	3	4	5	6	7	◗	9	10
	В	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5
	Г	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.
	Д	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.
февраль — 1996 — январь Үбэлэй дунда шара хулгана hара (23.12 – 20.01)	ул.	шара		сагаан.		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ		улаан		
	А	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар.	Туул.
	Б	11	12	13	14	●	16	17	18	19	20	20	21	◖	23	25	26	27	28	29	30	☽	2	3	4	5	6	7	◗	9	10	11
	В	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1
	Г	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га	шо	тү.	ог.
	Д	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн.	Вт.	Ср.
февраль — Үбэлэй hүүл шарагшан үхэр hара (21.01 – 18.02)	шара	сагаан		хара		хүхэ		улаан		шара		сагаан		хара		хүхэ																
	А	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.	Нох.	Гах.	Хул.	Үхэр	Бар	Туул.	Луу	Мог.	Мор.	Хон.	Биш.	Тах.													
	Б	12	13	14	●	16	17	18	19	20	21	◖	23	24	25	26	27	28	29													
	В	9	8	7	6	5	4	3	2	1	9	8	7	6	5	4	3	2	1													
	Г	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.	мо.	хи.	га.	шо.	тү.	ог.	үһ.	уу.													
	Д	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.	Пн	Вт	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс	Пн.	Вт.	Ср.	Чт.	Пт.	Сб.	Вс.													

Тэмдэгүүдэй тайлбари

☽ – нэгэн шэнэ.
◗ – найман.
● – арбан табан.
◖ – хорин хоёр.

А – hарын үдэрэй үнгэ, нэрэ.
Б – буряад hарын тоо.
В – юhэн мэнгэ.
Г – hуудал. Д – гараг.

СОЁЛОЙ ҺОНИН

Урма баяртайгаар үнгэрбэ

Байгша оной Сагаан һарын һайндэрнүүд урданайхи мэтэ эмхи гуримтайгаар болжо үнгэрбэ. Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай артистнууд үндэһэн арадайнгаа энэ һайндэрые үнгэргэхэ талаар нилээд дүршэһэн коллективүүдэй нэгэн гэжэ алдаршаһан юм.

Гараад байһан хүхэгшэн Гахай жэлэй найр нааданда театрай артистнууд, «Наран Гоохон» ансамблиин гэшүүд, Улаан-Удын соёлой, искусствын оюутад, «Бульжамуур» ансамблиинхид хабаадажа, уран бэлигээ олондо дэлгээ. Һайндэрэй сценариие Россин Федерацийн габьяата артистка Нина Токуренова Буряад Республикын арадай артист Цыден Цырендоржиев хоёр найруулан бэшэхэдээ, хамта хүдэлдэг нүхэдэйнгөө һанамжа, дурадхалнуудые хараадаа абажа, шэнэ үеын шэнжэ-нүүдые шадамар бэрхээр оруулаа. Энэ найр зугаагай удхань гүнзэгы, үндэһэн арадайнгаа ёһо заншалнуудые, дэлгүүрэй харилсаануудай эхин шатые энэ наадан соогоо шадамар бэрхээр оруулжа шадаа гэжэ онсолон тэмдэглэлтэй. Шог зугаатай энэ найрта зал соо һуугаашадшье эдэбхитэйгээр хабаадажа, уран хурса үгөөроө хүн зониие хүхеэлсээ.

«Наран Гоохон» ансамблиин гэшүүд баруун буряадуудай ёохорой болон найр зугаагай шог дуунуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ, олоной зүрхэ сэдьхэл доһолгоо. Улаан-Удын соёлой, искусствын оюутад, «Бульжамуур» ансамблиин басагад буряад, монгол, солонгос, хитад арадуудай хатарнуудые нугархай гоёор хатараа.

Жэл үлүүтэй сагай саана эмхидхэгдэн байгуулагдаһан ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ Валентина Цыденовна Дамбуева тухай хэдэхэн үгэ хэлэлтэй. Мүнөөнэй хүшэр үедэ һайн дуранай шэнэ коллективые эмхидхэхэ гээшэ нилээд хүндүүлхэй хүшэр асуудалнуудай нэгэн гэжэ мэдэжэ.

— Валентина Цыденовнагай манда хүтэлбэрилэгшөөр ерэһэнһээ хойшо ансамблиимнай хэрэгүүд нилээд урагшатайгаар ябадаг болоо. Ансамблийн нэрые хамгаалха тоосоото концертдээ бэлдэжэ байнабди. Арадай гэһэн хүндэтэ нэрэдээ хүрэмөөр зугаа наадаяа харуулхаар нэгэ хүн шэнгеэр эрмэлзэнэбди. Энэ хэрэггтэ хүтэлбэрилэгшымнай шадабари ехэ юм, — гэжэ энэ ансамблийн эдэбхитэй гэшүүн граждан авиацийн ветеран Виктор Кондратьевич Коновалов тэрэ үдэшэ онсолон хэлээ.

Үндэһэн соёлоо хүгжөөхэ, һэргээхэ хэрэггтэ онсо габьяатай байһанайнгаа түлөө Россин Федерацийн Президентын байгша оной январийн 27-ной Зарлигаар Валентина Цыденовна Дамбуевада «Россин Федерацийн соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо. Үндэр энэ нэрэ зэргээрнь Валентина Цыденовнае үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, зохёохы ажалдаа саашадаашье бүри ехэ амжалтануудые түйлажа, уран бэлигээрээ улад зоноо баясуулан, олон олон жэлнүүд соо ябахатнай болтогой гээд үреэе.

Забһарлалгын үедэ Сагаалганай найрта хабаадагшад ёохор хатараа, буряад дуунуудаа дуулажа сэнгээ.

Д. ХУБИТУЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: найр зугаагай үедэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТУСХАЙ ШАНДА ХҮРТЭБЭ

Манай республикын Тарбагатайн аймагай «Судьбиншка» гэжэ фольклорно ансамбль «Россин аялга дуунуудые» гэжэ Смоленск хотодо үнгэргэгдэһэн бүхэроссин конкурсдо амжалтатайгаар хабаадаа һэн. Энэ конкурсдо амжалта түйлаһан шэмээшэгүүдэй хоорой гүйсэдхэһэн хэдэн дуунуud үнгэрэгшэ бимба гаргта «Останкиниин» каналаар харуулагдаа.

Уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Галина Ермолаевна Чебунинагай хүтэлбэрилдэг шэмээшэгүүдэй хоор ород арадай эртэ үрдын дуунуудые өөһэдын онсо нугалбартайгаар дуулажа, шагнагшадай нэн түрүүн жюрин гэшүүдэй дура татаһан байгаа. Тиигэжэ энэ коллектив бүхэроссин конкурсын лауреат боложо, ород арадай хоорой үндэһэ һуурние табигша, уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ байһан Митрофан Ефимович Пятницкийн нэрэмжэтэ тусхай шанда хүртэһэн байха юм

Саашадаа энэ коллектив Франци болон Европын бусад гүрэнүүдтэ үнгэргэгдэдэг аман зохёолой харалганууд хабаадахаар үряал абанхай, — гэжэ РЦНТ-гэй соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрийн методикын ба эмхидхэлэй таһагые даагша В. Н. Ковалев хөөрэнэ.

Манай корр.

НЮТАГ НУГААРАА ХАМТАРАН...

Шэнэхээнэйхид уран дуугаа татаа, амаршалгын үгэ хэлээ.

Хэжэнгын делегаци аймагай гулваа Д. П. Суворов, «Хэжэнгэ» нютагайхидай нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Б. Д. Цыдыпов түрүүтэй тайзан дээрэ эдеэнэй дээжэ хонин сэлгээ номин Сокто-Хангилаа Болот Бороев болон бусад нүхэд дуунуud соогоо магтан суурхуулба.

Концерт нааданай һүүлдэ театрай фойе соо нютаг нугаархин бэе бэедээ айлшалалсаба, амаршалалсаба. Баянаар түхеэрэгдэнэн хэжэнгынхидэй столдо (Хэжэнгэһээ хонин бэлэг, сагаан эдеэн асарагдаа) ойхоной-хид бэлэгтэй (Ойхоной загаһатай, архиин дээжэтэй, сэржэмтэй) ержэ амаршалаа, харюугай хадаг тогтоожо абаа.

Дүрбэн хоног соо үргэлжэлһэн Сагаан һарын найрта олон нютагуудай зон сугларжа, үнинэй бэе бэеэ харалсаагүй хүнүүд уулзаба, сагаалба. Жэшээлхэдэ, Агын районойхидой уулзалга ехэ эмхитэйгээр үнгэрөө. Агынхидай нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Г. Ц. Митуповай хүтэлбэри доро сайлалга ехэ зохидоор үнгэргэгдэжэ, Эрхүүгэй Эхирэд-Булагадай, Качугай районуудай түлөөлэгшэдые, Г. Н. Манжуев түрүүтэй делегацие тэдэнэр халуунаар угтаһан байна.

Эндэ «Амаршалгын дуує» залуу басаган Эржена Санжиева гоёор хангюурдаа.

Энэ басаганай ерээдүйдэ туһа хүргэхэ, хүгжэмэй училищида һураха хэрэгтэнь агынхидай нэгэдэл үрэ нүлөө үзүүлхэ хүсэлтэй байһанаа мэдүүлээ. Тус нэгэдэлэй гэшүүд Б. О. Цырендашиев, Д. Д. Гомбочин, Д-Н. Д. Дугаров болон бусад нүхэд һайхан үгэнүудые хэлэбэ. Удаань «Тосято» гэһэн фольклорно ансамблийн артистнарые урижа хүндэлөө. Иигэжэ эндэй нютагай зон эб хамта хатарба, хүхилдэбэ, сэнгэбэ гээшэ.

Б. ДОРЖИЕВА.

ГЭСЭРЭЙ ЖЭЛЭЙ ЭХИНДЭ

Буряад Республикын Правительствын 1994 оной декабрийн 16-най тогтоолдо үндэһэлһэн, «Гэсэр-95» гэжэ нютагууд хоорондохи түгэсхэлэй фольклорно фестиваль үнгэргэхэ тухай шийдхэбэригэй зохилдуулан, ябажа байгаа Сагаан һара соо хэдэн хэмжээ ябуулганууд хараалагдана.

Тэрэнэй ёһоор Гэсэрэй нааданай эмхидхэлэй комитет, республикын Соёлой министерство нютагуудай захиргаануудай соёлой таһагуудай хамта республикын үрда аймагуудай фольклорно фестиваль үнгэргэхэ тухай шийдхэбэри абаба.

Гэсэрэй 1000 жэлэй ойдо зорюулжа, энэ һарын 14-һөө 17 болотор — гурбан үдэр соо Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Хяагтын, Сэлэнгын аймагуудаар Гэсэрэй туг дамжуулан гаргалгын баяр ёһолол болохонь гээшэ. Эдэ хэмжээ ябуулгануудай үедэ Мухар-Шэбэрэй аймагһаа Гэсэрэй туг удаадахи замаа үргэлжэлүүлжэ, дурсагдагша аймагуудай газар дайдаар баяр ёһололой оршон байдалда, олон зоной хабаадалгатай нэрьеэ наадатайгаар, хүхюун зугаатайгаар үнгэрхэ юм.

Б. НАМДАКОВ.

БЭРХЭШ ДАА, БААТАР!

Жэл бүри заншалта болохон Сагаан һарын найрнууд оперо болон баледэй театрта үнгэргэгдэдэг, гэбэшье зон ехэ олоор ябадаггүй һэн. Тиимэһээ мүнөө жэл эмхидхэгдэһэн арадайнгаа һайндэрые Бүгэдэ буряадай үндэһэн соёлой эблэлэй, Буряад элдэб нютагуудайхидай нэгэдэлнүүдэй советэй, оперно театрай хүтэлбэрилэгшэд бэедээрээ даажа абаад, зониие сагаалуулба, хүхеэбэ гээшэ. Түрүүшын үдэр нютаг нютагай нэгэдэлнүүдэй ба үндэһэн түбүүдэй түлөөлэгшэд, Правительствын гэшүүд болон Арадай Хуралай депутадууд, бусад зон сугларжа, Сагаан һарынгаа найр наада үнгэргөө.

Хоёрдохи үдэрынь хүтэлэгшэ аймаг болоһон Түнхэнэй аймагай ударидалга доро Хэжэнгын, Баргажанай, Агын округой Дулдаргын район, Эрхүүгэй Ойхоной, Хитадай Шэнэхээнэй районуудай, түлөөлэгшэд уулзажа, тайзан дээрэһээ амаршалгын һайхан үгэнүүдые хэлээ, дуунуудые дуулаа. ВАРК-ын вице-президент Б. Д. Баяртуев энэ һайндэрые хүтэлбэрилөө.

Жэл бүри заншалта болохон Сагаан һарын найрнууд оперо болон баледэй театрта үнгэргэгдэдэг, гэбэшье зон ехэ олоор ябадаггүй һэн. Тиимэһээ мүнөө жэл эмхидхэгдэһэн арадайнгаа һайндэрые Бүгэдэ буряадай үндэһэн соёлой эблэлэй, Буряад элдэб нютагуудайхидай нэгэдэлнүүдэй советэй, оперно театрай хүтэлбэрилэгшэд бэедээрээ даажа абаад, зониие сагаалуулба, хүхеэбэ гээшэ. Түрүүшын үдэр нютаг нютагай нэгэдэлнүүдэй ба үндэһэн түбүүдэй түлөөлэгшэд, Правительствын гэшүүд болон Арадай Хуралай депутадууд, бусад зон сугларжа, Сагаан һарынгаа найр наада үнгэргөө.

Хоёрдохи үдэрынь хүтэлэгшэ аймаг болоһон Түнхэнэй аймагай ударидалга доро Хэжэнгын, Баргажанай, Агын округой Дулдаргын район, Эрхүүгэй Ойхоной, Хитадай Шэнэхээнэй районуудай, түлөөлэгшэд уулзажа, тайзан дээрэһээ амаршалгын һайхан үгэнүүдые хэлээ, дуунуудые дуулаа. ВАРК-ын вице-президент Б. Д. Баяртуев энэ һайндэрые хүтэлбэрилөө.

Энэ зүжэг болбол Буряадай гүрэнэй шанда хүртэхын түлөө түсхайга бэлдэгдэһэн зүжэг гээшэ. Энэ зүжэгөө манай арадай театр Улаан-Удэ хотодо январь һара соо харуулаа. Бархан нютагһаа гараһан, мүнөө Улаан-Удэдэ ажаһуудаг олон тоото хүбүүд, басагад зүжэгтэ олоороо ерээ гээшэ. Энэньшье гайхалгүй даа. Юундэб гэхэдэ, харюусалгата даабаритайгаар ерэһэн артистнуудаа дэмжэхэ, зүжэгыень зүбшэн хэлсэхэ гэжэ мэдэрээ ха.

Харин Бархан нютагтаа «Сонхоор малайһан һара» гэжэ зүжэг һайн эрхим сэгнэлтэдэ бүхы харагшадай зүгһөө хүртөө юм. Районой захиргаанай гулваа Владимир Дармаевич Цыренов театрай коллективтэ һайн һайханиие хүсэжэ, хэды шүүмжэлхы ажаглалтэ хэлэһэн, республикын Гүрэнэй шанда хүртэхыень үнэн зүрхэнһөө хүсэһэн байна. Энэ нүхэрнай манай нютагта колхозой түрүүлэгшээр хүдэлжэ байхадаа, арадай театрай хүгжэлтэдэ ехэ хубитаяа оруулһан байха, гэжэ зүжэг һайн эрхим сэгнэлтэдэ бүхы харагшадай зүгһөө хүртөө юм. Районой захиргаанай гулваа Владимир Дармаевич Цыренов театрай коллективтэ һайн һайханиие хүсэжэ, хэды шүүмжэлхы ажаглалтэ хэлэһэн, республикын Гүрэнэй шанда хүртэхыень үнэн зүрхэнһөө хүсэһэн байна. Энэ нүхэрнай манай нютагта колхозой түрүүлэгшээр хүдэлжэ байхадаа, арадай театрай хүгжэлтэдэ ехэ хубитаяа оруулһан байха, мүнөөшье горитой анхаралаа хандуулһан зандаа.

Хүндэ хүшэр мүнөө сагта, мүнгэнэй хомор боложо, үнэ сэнгэй үдэр бүри дээшэлжэ байхада, хилээмэнэйшье мүнгэгүй болоод байха саг үшардаг. Харин театрайнгаа зүжэг харахаяа хүсэжэ, хүй зоной 3000 түхэригөө хайрлаагүйнь һайшаалтай. Театртаа барханайхидай тон дуратай, сэдьхэлээ баяжуулдаг, искусствада дуратай мэдэрэлээ унтараагаагүй байһые гэршэлнэ. Түрэл нютагайхидайнгаа ажал хүдэлмэрийн хайнь олондо мэдэгдэнэ. Тиигээд раадаг хэрэгсэлнүүдтэй, жэлэй түршада хоёр-гурбан жэ ябаһандаа омогшодо, гэжэ сэхыень хэлэнэ.

1977 ондо, сэрэгжэлдэ банай һүүлээр нютагуудай саад байхадаа, нэгэдэлэй наадаа һэм, тиигээд, районой сэдьхэлдээ һанаажа, соогоо дүнгэжэ ябаа. «Үшөө үрдамнай» гэжэ ажал байна, гэжэ ерэ зэргэдэ хүрэтэй, һайнаар хүдэлхэбэ. Баатар Чойнжуров Дуа. Бэрхэш даа, Амжалта хүсэнэбди.

Б. ДОРЖИЕВА.

«Үльгэр» театрта

ЯРУУНЫН аймагай нютагуудһаа Улаан-Удэдэ байдаг үбгэд, хүгшэд, залуу һүрэг «Үльгэр» театрта һаяхан сугларһан байгаа. «Үльгэр» театрта ажалладаг Буряад Республикын габьяата артистка Светлана Бунеева-Бабуева үүсхэл гаргажа. Яруунаһаа ургажа гараһан артистнуудтаяа хамтаржа, нютагайхидаа сагаалуулха, баярлуулха гэһэн байгаа бшуу. Энэ үүсхэлыень «Үльгэр» театрай директор, бүхы коллектив дэмжэж.

СССР-эй арадай артист Дугаржаб Дашиев һайндэрые нэгэгэд, яруунынхидта Сагаан һарын мэндэ хүргэжэ, сагаан сэдьхэлтэй, сагаан харгытай, сагаан һанаатай ябахые урялаад, дуугаа дуулаба. Тиигээд Яруунын аха захашуулые — Цырен-Доржо Жанчипович Жалсановые, Бальжинима Тудупович Аюровые тайзан дээрэ урижа гаргаад, тэдэ хоёр үгэ хэлэжэ, Сагаан һараар нютагаархидаа амаршалба.

С. В. Михалковой «Гурбан поршоонхо» гэһэн онтохоной удхаар найруулагдаһан зүжэг харуулагдажа, бишыхан хүүгэд нэнгеэр барандаа хунууд хухижэ хараба.

Удаань багахан концерт харуулагдажа, урданай болон мүнөөнэй дуунууд ханхиаа гээшэ. «Байгал» ансамблийн дуушан, монгол туургата арадуудай ута аялгата дуунай ансамблийн конкурсын лауреат Баярма Раднаева, энэл ансамблийн ятагистнуудай ансамблийн гэшүүн Эржэн Банзатова, буряад драмын академическэ театрай артист, мүн лэ монгол туургата арадуудай ута аллгата дуунай ансамблийн конкурсын лауреат Дамба-Дугар Бочиктоев, габьяата артистка Светлана Бунеева-Бабуева гэгшэд концертдэ хабаадаа.

«Байгал» ансамблийн артист, Яруунын хүрьгэн — Жаргал Бадмацыренов концерт хүтэлбэрилэн, һайхан дуугаа бэлэглэһэн байна. Поэт Матвей Чойбоновой үгэ дээрэ композитор Анатолий Андреевэй зохёоһон «Табин наһан» гэжэ дууе зал соо һууһан СССР-эй арадай артист Дугаржаб Дашиевта зорюулжа дуулаад, гансашье артистые өөрыень бэшэ, мүн сугларһан бүхы зониие баярлуулаа. Арадай артист гансата үгэ абажа:

— Табан жэлэй саана энэ дуун зохёогдоһон, анхан дуулагдаһан юм. Харин мүнөө эндэ залуу дуушан шэнэ маягтайгаар, эстрадна шэглэлтэйгээр дуулаба. Тиинхэдэнь тон шэнээр намда дуулдаба. Иигэжэ аха захазоноо хүндэлдэг, гаа ёһо заншалыг мэдэрдэг залуу жа байна гэжэ досоо һайхан болоо артистын хүнгэн гыда азатай талаа дэб олон нилалта түйлаг хүсэн үреэбэ.

Энэ һайндэрэй олзын хэрэг эрдэм гаржаб Бунеева айлшадаа сайлуулаа, хүгшэдтөө гарай рюулһан байна, гынгээ буян арюун орон дэлхэйдэ нанаатайшуулые жа ябаһан баяр гаархидынь һайн үреэгээ.

М. ДА...

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшэ), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), САМБЯЛОВА Т. В.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Манай адрес:

670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилийн үйлсэ, 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай — 2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарийн — 2-50-52, секретариадай — 2-66-76, таһагууд, нийтын-политическэ — 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа — 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, соёлой, эрдэмэй болон һургуулийнуудай — 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, 2-69-58, олониитын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй — 2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын — 2-60-91; корректорнуудэй — 2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй — 2-35-95, Манай корреспондентнүүд: Агинскда — 3-42-19; Закаменскда — 30-61, Баргажанда — 91-6-40.

Һонинуудые гаргадаг «Бурятия» хэблэлэй телефонууд: директор — 2-49-94, бухгалтери — 2-23-67, вахта — 2-67-95, 2-67-05.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй Индекс 50901. Хэһэг 5185. Стереотипта гушаагдаһан саг 18.00.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон 2-40-45.

Б-0079-дэхи номертойгоор бүртгэгдэ абтанхай. Заказ № 29.